

środa, 23.08.2023

Kościół św. Jakuba

Kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła (pierwszy), istniał w 1570, był drewniany i konsekrowany, pod patronatem królewskim. Prawdopodobnie była to pierwsza świątynia w Rykach. Nieznana jest data jej powstania. [Krystian Pielacha, wg: Wizytacja 15, k. 214]

Kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła (drugi) wybudowany nie później niż w 1653r. przez prob. ryckiego ks. Piotra **Ł**cieierskiego. Wzniesiony dużym kosztem, był drewniany, o dużych rozmiarach 100 łokci długości i 25 łokci szerokości. Posiadał piękną podwójną konstrukcję. Wewnątrz ozdobiony różnymi malowidłami. Z powodu wielkości i wspaniałości sławny był w całym dekanacie. W prezbiterium znajdował się wielki, drewniany ołtarz o połączanej konstrukcji z obrazem ukrzyżowanego Chrystusa Pana. Obok niego stał figura św. Jakuba Ap. Na ołtarzu stało połączone tabernakulum, a nim na korporale umieszczona połączana puszcza z Najświętzym Sakramentem. Świątynia posiadała również ołtarze mniejsze: św. Stanisława, św. Marcina, św. Jana Kantego, oraz ołtarze zdobione złotem: Matki Boskiej Różańcowej, św. Rocha i św. Anny, który miał starą konstrukcję. Chór usytuowany po zachodniej stronie miał ozdobną konstrukcję oraz organy. Drewniana zakrystia posiadała wejście zamykane na zamek. W kościele stał jeden konfesjonał, ambona, oraz drewniana chrzcielnica, udekorowana w płaskorzeźby przedstawiające sceny biblijne. Po obu stronach nawy głównej stały dwa rzędy ławek, a przy głównym wejściu umieszczone było naczynie z wodą święconą. Na dachu świątyni znajdowała się wieżyczka z sygnaturką. Ok. 1710r. wraz z wyposażeniem został odnowiony przez ks. prob. Hieronima **Ł**tawickiego. W 1718 kościół uległ zniszczeniu wyrócony przez wiatr. Parafianie wówczas zaczęli gromadzić się na Eucharystię w **Ł**kaplicy św. Leonarda (pierwszej)[Krystian Pielacha, wg: Wizytacja 3, k. 377; Wizytacja 4, k. 138; Pielacha K., Historia kościoła w Rykach, cz. 1, Kościoły w Rykach na przestrzeni wieków, w: Twój Głos, nr 16/2006, s. 11]

Kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła (trzeci) wybudowany własnym kosztem przez ówczesnego prob. Władysława **Ł**Zaleskiego w latach 20 - tych XVIII w. Był drewniany, obszerny i o wspaniałym wyglądzie. Miał 11 okien w ramach ołowianych, dach pokryty dachówką, a na dachu kopułkę z sygnaturką. Od strony wschodniej posiadał duże drzwi wejściowe zamykane na żelazny zamek oraz małe drzwi służące do wychodzenia na cmentarz. Na wewnętrzne wyposażenie składały się tylko 4 obrazy: św. Jakuba Ap., św. Antoniego, św. Marii i św. Anny, a także kilka ławek. Posadzkę miał wykonaną z kamienia. Następnie ks. prob. Aleksander **Ł**Trembiński po 1733 wyposażył świątynię w ołtarze, organy, ambonę, ławki oraz pozostałe różnego rodzaju sprzęty liturgiczne. 02.06.1744 kościół

uległ spaleni z całym swoim wyposażeniem. [Krystian Pielacha, wg: Wizytacja 5, s. 240; Wizytacja 6, s. 240; Pielacha K., Historia kościoła w Rykach, cz. 1, Kościoły w Rykach na przestrzeni wieków, w: Twój Głos, nr 16/2006, s. 11]

Kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła (czwarty), wybudowany w 1757 przez ks. prob. Aleksandra Rembińskiego, na planie krzyża łacińskiego w stylu gotyckim, o wymiarach 15m długości na 7m szerokości, skierowany był w kierunku zachodnim. Posiadał dwuspadzisty dach pokryty gontami. Na dachu między nawą główną, a prezbiterium umieszczona była sygnaturka z dzwonkiem, a nad głównym wejściem znajdował się krzyż. Do świątyni wchodziło się przez wielkie drzwi dębowe. Z boku kościoła po lewej stronie znajdowały się drugie mniejsze drzwi dębowe. Prezbiterium zakończone absydą, od pozostałej części świątyni oddzielone żelaznymi kratkami, z żelaznymi drzwiczkami na zawiasach. Kratki przytwierdzone były do gradusa dwoma żelaznymi prętami. W prezbiterium stał ołtarz wielki z obrazem Najświętszej Panny Różańcowej. Z boku, po prawej stronie, znajdował się ołtarz z obrazem św. Anny. Po lewej stronie ołtarz z obrazem św. Mikołaja. W środku ołtarza wielkiego było drewniane tabernakulum do przechowywania Najświętszego Sakramentu, a obok ołtarzy św. Anny i św. Mikołaja stała figura Jezusa Chrystusa Ukrzyżowanego. W kościele znajdowało się w kwadratowej ramce srebrne wotum z wybitym wizerunkiem Opatrzności Bożej i klęczącej przed Nią osoby, posiadające podpis: „Marya Karasiówna Kasztelanka Wiska, dnia 29 Stycznia będąc przez 24 godziny w konwulsjach, i odstąpiona od Doktora, po odprawionej Mszy Świętej, przed S. Leonardem przyszła zaraz po skończonej Mszy S. do zupełnego zdrowia”. Na lewo od ołtarza św. Mikołaja stała ambona, do której prowadziły schody z zakrystii. Po obydwóch stronach nawy głównej ustawionych było 16, a pod chórem, też po obydwóch stronach 6 ławek sosnowych. Były 2 nowe konfesjonały drewniane, ustawione przy ołtarzach bocznych. Po lewej stronie prezbiterium duże drzwi dębowe na zawiasach prowadziły do zakrystii, a po drugiej stronie drzwi dębowe do skarbcu. Zakrystia z murem sklepieniem posiadała jedno okno oprawione w drewno. W zakrystii znajdował się kredens. Skarbiec miał okno skierowane na cmentarz, oprawione w drewnianą ramę. Chór usytuowany nad głównym wejściem do kościoła, posiadał organy. W prezbiterium, zakrystii oraz skarbcu posadzka ułożona była z cegieł. Kościół posiadał 10 dużych okien w ramach ołowianych i z żelaznymi prętami. Po 4 z nich umieszczone były w ścianach bocznych kościoła i 2 po bokach drzwi wejściowych. Jedno małe okno było nad głównym wejściem, 2 małe nad skarbcem i zakrystią oraz 2 w zakrystii i skarbcu. Wizytacja parafialna w 1798 ukazuje kolejne zmiany w wyglądzie kościoła, będące wynikiem starań prob. ryckiego Jana Kantego Lenczowskiego, który w 1785 dokonał konsekracji świątyni. Przybył nowy ołtarz z obrazem św. Leonarda. Przy skarbcu umieszczona została na grobowcu w 1762 marmurowa tablica z napisem wykonanym złotymi literami: „Olim Illustri Stanislai Poniatowski Castelani Cracoviensis Anno 1762 die 30 Augusti defuncti, Partis olim Serenssimi Stanislai Augusti Poniatowski Regis Polonia”, informująca o miejscu spoczynku Stanisława Poniatońskiego. W 1823 kościół zostaje całkowicie odnowiony. W 1859 wygląd jego jest następujący: „Cały murem gontami pokryty od frontu na facycie jest krzyż żelazny, w środku kościoła jest wieża drewniana gontami powyżej blachą pokryta, na niej znajduje się krzyż żelazny, u samej wieży jest sygnaturka. Na wstępie od Kościoła od wschodu są drzwi wielkie, od południa zaś mniejsze dębowe z zawiasami zamkiem i kłódką żelazną opatrzone, sufit w kościele ułożony z tarcic, okien całkowitych jest dziesięć (...)”. Stan jego jednak był zły. Wymagał ułożenia nowej podłogi, remontu dachu oraz popękanych murów. Ołtarz wielki miał 3 schodki i marmurową mensę. Pomiędzy dwiema okrągłymi kolumnami umieszczony był obraz Matki Boskiej, zasuwany obrazem olejnym św. Jakuba Ap. Po obydwóch stronach stały statuy św. Apostołów Piotra i Pawła. Po lewej stronie znajdował się ołtarz z obrazem św. Mikołaja, a po prawej dwa ołtarze, odpowiednio z malowidłami św. Anny i św. Leonarda. Ołtarze św. Mikołaja i św. Anny odnowione zostały przez hrabinę Waldemarową Jezierską w 1858. Im bliżej końca XIX w., tym bardziej pogarszał się stan świątyni św. Jakuba Ap.

Zachodziła coraz pilniejsza potrzeba generalnego remontu kościoła, co jednak jak się okazało, przegrało z przedsięwzięciem budowy nowej świątyni. Kościół św. Jakuba Ap. był kościołem parafialnym do 01.07.1914, kiedy to do użytku oddano nową i większą świątynię w Rykach p.w. Najświętszego Zbawiciela. Następnie, co najmniej do 1918 pełnił funkcję kaplicy pogrzebowej, przy której znajdowała się kostnica. Od momentu wybudowania nowego kościoła, cały czas dbano o polepszenie jego wyglądu i wyposażenia, zapominając o starym św. Jakuba Ap. Z tego powodu z roku na rok niszczał coraz bardziej. Kolejni proboszczowie chcąc zachować zabytkową świątynię próbowali przeznaczyć ją na różne cele, lecz zawsze były trudności z pozyskaniem wystarczających funduszy. Ks. Jan Rozwadowski po odnowieniu chciał przeznaczyć na dom ludowy z biblioteką oraz czytelnią. Ks. Stanisław Soszt zamierzał oddać go Sodalicii Pracownic Katolickich „Jedność” p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus, lecz umowa została unieważniona. Ok. 1937 ówczesny premier Rzeczypospolitej Polskiej Felicjan Sławoj – Składkowski, jadąc przez Ryki do Nałęczowa, skręcił w ul. Szkolną, aby zobaczyć kościół św. Jakuba Ap. Po jego obejrzeniu wydał polecenie wojewodzie lubelskiemu, a wojewoda z kolei nakazał par. ryckiej zabezpieczyć kościół przed dalszym niszczeniem. Powołany Komitet w sprawie odbudowy kościoła, po oszacowaniu ceny remontu, zaniechał rozpoczynania jakichkolwiek prac, ponieważ okazała się ona za wysoka. Następnie ks. Rafał Łysanowicz na początku 1940 zgłosił Zarządowi Gminy propozycję rozebrania świątyni. Zarząd, szykując się do budowy swojej siedziby, propozycję tę przyjął. Następnie podjął się rozbiórki kościoła, za co otrzymał 6000 sztuk cegły. Następnie prob. przeznaczył 5000 sztuk cegły na budowę plebanii w Leopoldowie, a 300 sztuk na poprawę ogrodzenia cmentarnego w Rykach. Resztę 42000 sztuk zatrzymał na budowę domu parafialnego. Mając jednak na uwadze, że par. Ryki nie ma tymczasowo funduszy na budowę domu i nie ma miejsca na złożenie cegły, ks. Łysanowicz postanowił tę cegłę wypożyczyć Gminie Ryki, która zobowiązała się oddać ją po wojnie, co najmniej z wcześniejszym na 3 miesiące żądaniem zwrotu. Cegła jednak do chwili obecnej nie została oddana par. Ryki. Przeznaczono ją na budowę ówczesnego Urzędu Miasta i komisariatu milicji. W 1966 prob. Marian Piotrowski zwrócił się do Prezydium MRN w Rykach z prośbą o zwrot pożyczonej cegły. Rada Narodowa oddaliła tę prośbę, tłumacząc swą decyzję przedawnieniem sprawy. Taką samą odpowiedź uzyskał również ks. Piotrowski kilka lat później. [Krystian Pielacha, wg: Wizytacja 7; Wizytacja 8; Inwentarz kościoła i beneficjów parafii Ryki z 1807 r., APR; Wizytacja 9; Wizytacja 10; Protokół wyjaśniający Fundusz Beneficjum Ryskiego z 3 marca 1818 r.; Wizytacja 11; Inwentarz kościoła i beneficjów parafii Ryki z dnia 14 kwietnia 1859 r., APR; Wizytacja 12; Inwentarz rzymsko – katolickiej parafii Ryki sporządzony 1 lipca 1918 roku, APR, sygn. 60; Księga Dozoru Kościelnego Rzymsko Katolickiej Parafii Ryki. Od 1921 r., APR, sygn. 1; Umowa przekazania starego kościoła na rzecz Sodalicii Pracownic Katolickich „Jedność” p. w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus z 15 października 1929 r., AKDS, APWRd, sygn. Lit. R., Dział IV, Nr porz. 16, tom I.; Protokół podziału cegły z rozbiórki kościoła św. Jakuba spisany dnia 26 czerwca 1940 r., APR; Oświadczenie Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Rykach z dnia 23 kwietnia 1969 r., APR; Kronika Parafii Ryki, APR]

Kościół św. Jakuba z zerwanym dachem przez burzę śnieżną w marcu 1931r.

Obraz namalowany przez Bogdana Grudniak